

EEN NIEUW BEGIN

Serie Leren ontvankelijk leven

Richting vinden, of een nieuw begin maken in je leven is vaak niet gemakkelijk. Na een verhuizing, een scheiding, of – vrolijker – het voltooid hebben van een opleiding met een diploma: je begint aan een nieuwe fase met verschillende mogelijkheden.

Ik heb het vaker op feestjes, dat er plots een heel serieus gesprek ontspint. Enkele weken geleden kwam ik, tussen het dansen door, in gesprek met een jonge Française, Juliette. Ze was 23 jaar en verzuchtte dat dat een heel moeilijke leeftijd is. Want zei ze: je kunt alles nog worden en je weet dus niet wat je moet! En om zich heen zag ze iedereen gaan voor geld en carrière, eigenbelang nastreven, eigen kansen vergroten. “Maar”, zei ze: “Daar wordt de wereld toch niet mooier van. En of je er gelukkig van wordt kun je je ook afvragen.” Maar dat deden niet veel mensen in haar omgeving.

Toen ik haar vertelde hoe ik zelf rond diezelfde leeftijd de overstap had gemaakt van hotelmanagement naar theologiestudie zag ik het moment waarop dat gebeurde weer voor mij: in het magazijn van het Engelse warenhuis Marks en Spencer. Ik stelde mij twee wegen voor: verder gaan bij M&S, carrière, voldoen aan verwachtingen, of de onbekende weg, die iets te maken had met een paar mensen die in mijn leven echt belangrijk voor mij waren en die allemaal iets met het geloof hadden. “Toen moest ik die weg wel gaan volgen”, vertelde ik haar. Juliette reageerde enthousiast: “ja, misschien moet ik de vraag anders stellen: bij wie herken ik iets?”

Wegtrekken uit het bekende: de oorsprong van geloof in één God. Met Abram is voor een groot deel van de mensheid iets nieuws begonnen: leven vanuit geloof in één God die je kunt ervaren als nabij, en die een richting voor je leven aanduidt.

De verschillende geloofstradities die teruggaan op Abram, de joodse, de christelijke, de islamitische, hebben allemaal hun eigen Abraham-beeld gevormd, hun eigen prototype van een gelovige. En er zijn al vele disputen over gevoerd. Verhalen worden dan vaak zo uitgelegd dat de eigen geloofspraktijk erdoor bevestigd wordt, die teruggaat op de openbaring aan Mohammed in de koran, of op de openbaring in Christus die we in het evangelie vinden. Als je dan met elkaar in gesprek gaat als christen en moslim, dan kom je snel in het soort gesprekken dat Paolo dall'Oglio beschrijft in ‘de bus van Aleppo’. En dat is niet het soort gesprek waarin je elkaar tot zegen bent.

Paolo dall'Oglio zag in Abraham ook een verbindende figuur voor mensen uit de islamitische en de christelijke geloofsrichtingen. Abraham, die je verschillend kunt ervaren, maar wiens ‘mens zijn met de Ene’ een fundament geeft waar de hele religieuze traditie van joden, christenen en moslims op teruggaat. Waar de bron ligt van de zegening die ons beloofd is.

In het vergane klooster Deir Mar Moussa (klooster van de heilige Mozes van Abessinië) begon pater Paolo het klooster te herstellen. Het werd steeds meer een plek van vrede en er ontstond een kleine gemeenschap van gebed, gastvrijheid en zorg voor het land. De gemeenschap heet Al Khalil - de naam waarmee Abraham wordt aangeduid: vriend van De Ene.

Heel nadrukkelijk vertelt Paolo dat hij, net als eerdere Jezuiteten en bij voorbeeld Charles de Foucault niet naar deze andere wereld was getrokken om andere volkeren te bekeren, maar om vanuit de liefdevolle christelijke grondhouding met hen te zijn. Hij ging naar Syrië uit liefde voor de Islam. Om in verbinding te kunnen zijn met de lokale bewoners en de vele bezoekers stelde hij zich ontvankelijk op, en ging hij het gebed in het Arabisch doen, zocht aansluiting bij de Syrisch katholieke kerk. Daarbij merkte hij telkens weer hoeveel gemeenschappelijke religieuze taal er eigenlijk is tussen moslims en christenen, en vroeg zich af hoe en waarom de misvormde beelden van de ander tot gescheiden wereldbeelden had geleid. Ik kan de ander en de zegen die hij of zij meedraagt moeilijk zien of voelen, omdat er zoveel denkbeelden over de ander in de weg staan. In het neerzetten van het eigen geloof, dat teruggaat tot het eigen openbaringsmoment van de traditie komt ook de behoefte om het onderscheidende van de ander te benadrukken. Paolo nodigt ons uit om te kijken naar die momenten van openbaring waarin zegening wordt beloofd, waar een ervaring ligt die ons aanspreekt.

Ik ben getroffen door de beginselen waar hij van getuigt. Tijdens het lezen van zijn betogen ervaar ik dat hij mij meeneemt naar een ander gezichtspunt. Dat ik de innerlijke kaart van de werkelijkheid van de relaties tussen godsdiensten moet bijstellen. Hij was voortdurend oprecht nieuwsgierig naar de mensen die op zijn pad kwamen. Ik zeg 'was', maar misschien is dat onjuist. In 2013 is hij ontvoerd, hoogstwaarschijnlijk door een militie van de Islamitische staat voor wie zijn werk van verzoening een doorn in het oog was. In 2019 was er een gerucht dat hij in gevangenschap nog leefde. Daarna bleef het weer stil.

De Franse journalist en auteur Bruno Deniel Laurant, schreef over Dall'Oglio: "Voor Pater Paolo zijn 'godsdiensten, en in het bijzonder de islam, vindplaatsen bij uitstek van waarden en menselijke vorming, voedingsbronnen voor echte menselijkheid, voor trouw, belangeloosheid, schoonheid, offerbereidheid, genegenheid en gevoel voor het mysterie, zo belangrijk ook voor een democratische maatschappij die wacht op een nieuwe begeesting'. Paolo zelf heeft ongetwijfeld al deze waarden tot de zijne gemaakt. Veel bezoekers bewaren goede herinneringen aan de schoonheid van de gerestaureerde twaalfde-eeuwse fresco's en van het gezongen avondgebed, aan Paolo's liefdevolle omgang met gasten uit elke cultuur, zijn belangeloze inzet, zijn obsessie om de Syrische woestijn schoon te houden, zijn brandende liefde voor het land en tenslotte het offer van zijn eigen persoon."

Is dat dezelfde man waar we net van hoorden hoe hij tekeer ging in de bus van Aleppo? Ja, en met dit verhaal wilde hij vertellen hoe lastig de ontmoeting vaak ook is. Er direct achteraan beschrijft hij een soort geloofsbelijdenis:

"Zelf dialogueer ik vóór alles vanuit een oprechte nieuwsgierigheid. Ik ben werkelijk gedreven om de eigenheid van de persoon die ik voor mij heb, met wie ik op hetzelfde bankje zit, beter te verstaan. Hij is me al op voorhand dierbaar, en ik ben er zeker van dat hij door wat hij zegt, door zijn ervaring, mij een nieuwe glimp laat zien, een ander facet van de Ene, waarnaar ik op zoek ben, en waarvan ik zeker ben dat Hij geïnteresseerd is in de persoon die ik ontmoet. Hij bekommert zich om mij, door de ander en om de ander door mij. Er is een heilige cirkel die ontstaat en zich op dat moment aftekent, een vruchtbare uitwisseling die onze woorden overstijgt, of ze nu onmiddellijk religieus zijn of sociaal, familiaal of eerder technisch van aarde. De ademhaling van God is daar aanwezig."

In zijn woorden, zijn hele levenshouding herken ik de spiritualiteit van gastvrijheid die je ook in kloosters tegenkomt. Een contemplatieve houding, niet oordelend, maar proevend wat zich aandient, alert op wat je roept. Een christelijke houding, maar zonder dat als onderscheid met andere levensbeschouwingen te willen zien. (Wel als iets dat haaks staat op de maakbaarheidsillusie, de eigen belang eerst houding.)

Ik denk nog even aan Juliette, daar in Parijs. Aan de vreugde van de ontmoeting. Zomaar, op een feestje in Wormerveer. En ik zeg dankjewel, Eeuwige voor de mensen die je op mijn pad brengt.

Ik wens jullie, ons deze zomer toe dat we ontvankelijk mogen zijn elkaar en voor de ander die op ons pad is, voor de aarde die ons leven draagt.. Ontvankelijk voor de stilte. Ontvankelijk voor de vele stemmen in onszelf, voor de muziek, voor het dansen, de adem. Dat we mogen speuren naar het goede dat zich wil mededelen, ook in wat moeilijk is. Misschien nodigt het je uit om een nieuw begin te maken, weg te trekken uit veelheid, richting een beloofd land van vrede en liefde, kome wat komt.

Marcel Elsenaar